

VU Research Portal

[Bespreking van: F.W. Bleichrodt (2010) Over burgers en opsporing]

Borgers, M.J.

published in

Delikt en Delinkwent
2012

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Borgers, M. J. (2012). [Bespreking van: F.W. Bleichrodt (2010) Over burgers en opsporing]. *Delikt en Delinkwent*, 406-413.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

F.W. Bleichrodt, *Over burgers en opsporing* (oratie Rotterdam), Deventer: Kluwer 2010²

37

1. 'In de kern gaat ons Wetboek van Strafvordering uit van een dichotomie: het openbaar ministerie en onder zijn gezag ressorterende opsporingsambtenaren versus de burger in zijn hoedanigheid van verdachte.'³ Deze dichotomie maskeert de belangrijke rol die de burger speelt in het strafproces. Niet alleen als aangever of als getuige, maar onder andere ook als anonieme tipgever, als private speurneus, als degene die onder omstandigheden verdachten mag aanhouden, als informant, als infiltrant en als klokkenluider. Kortom: 'een kleurrijk gezelschap, dat zich uitstrekt van de oplettende, gezagsgetrouwe deelnemer aan Burgernet tot de voormalige huurmoordenaar die zich tot de politie wendt om zijn vroegere broeders in het kwaad strafrechtelijk een hak te zetten'.⁴ Het Wetboek van Strafvordering ontbeert een systematische en coherente regeling met betrekking tot de activiteiten van deze burgers en het afnemen van hun diensten door de overheid. Dat is, in een notendop, het centrale thema van de oratie die Edwin Bleichrodt op 2 september 2010 aan de Erasmus Universiteit uitsprak. Aan de hand van een verkenning van de betrokkenheid van burgers bij de opsporing van strafbare feiten en het daarop betrekking hebbende juridische kader vormt de orator zich een oordeel over de kwaliteit en de toereikendheid van de wettelijke normering. Dat levert een boeiend en prikkelend betoog op.

2. Bij zijn verkenning neemt Bleichrodt drie randvoorwaarden tot uitgangspunt.⁵ Die randvoorwaarden vormen in feite het perspectief van waaruit hij de betrokkenheid van burgers bij de opsporing en het huidige juridische kader beschouwt. Telkens kijkt hij in hoeverre aan de gehanteerde randvoorwaarden wordt voldaan. Het gaat daarbij allereerst om het gezag van de officier van justitie over de opsporing: het optreden van burgers mag niet afdoen aan dit gezag. Dat impliceert ook dat de officier van justitie onder omstandigheden (enige) regie moet kunnen voeren over het optreden van burgers. De tweede randvoorwaarde houdt in dat de normering moet zijn toegesneden op 'de bijzondere aard van de betrokkenheid van burgers bij de opsporing'. Daarmee wil Bleichrodt aangeven dat die normering niet alleen moet worden afgestemd op de soms complexe 'driehoeksverhouding' waarin openbaar ministerie, verdachte en burger kunnen komen te verkeren, maar ook op het feit dat de relatie tussen openbaar ministerie en burger soms (ten dele) privaatrechtelijk van aard is, bijvoorbeeld waar het gaat om afspraken omtrent de bescherming van informanten en getuigen. De derde randvoorwaarde houdt in dat 'aandacht moet worden gegeven aan het overkoepelende belang van een behoorlijke strafrechtspleging'. Dit belang laat zich weliswaar niet eenvoudig afbakenen, maar – zo geeft Bleichrodt aan – het valt ook niet (geheel) samen met het recht op een eerlijk proces. Ook indien dat recht niet in het geding is, kan er sprake zijn van een zodanige wijze van optreden van burgers of een zodanige betrokkenheid van de strafvorderlijke overheid bij dat optreden dat de integriteit van strafrechtspleging of de rechten van andere burgers dan de verdachte in het geding komen.

1. Hoogleraar straf(proces)recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en redacteur van dit tijdschrift.

2. Citeerwijze: 'Boekbespreking' (bespreking van: F.W. Bleichrodt, *Over burgers en opsporing* (oratie Rotterdam)), DD 2012/37.

3. Oratie, p. 33.

4. Oratie, p. 4.

5. Oratie, p. 4-8. De randvoorwaarden worden ook kort benoemd op p. 19 en p. 33.

Bleichrodt noemt hier als voorbeeld het doorlaten van drugs in de situatie waarin een burgerinfiltrant optreedt. De eerlijkheid van het proces tegen de verdachte wordt daardoor niet verkort, maar dat doorlaten tast wel allerlei andere bij de strafrechtspleging betrokken belangen aan.

Bleichrodt benoemt niet expliciet een normatief kader waaraan hij deze randvoorwaarden ontleent. Hij laat het bij het aanstippen van enkele noties, zoals het voorkomen van eigenrichting, het beschermen van fundamentele rechten en vrijheden van burgers en het bewaken van de integriteit van het overheidsoptreden. Dat zijn uiteraard belangrijke noties. Tegelijkertijd ligt in het samenstel van de gehanteerde randvoorwaarden een zekere keuze besloten. Die randvoorwaarden nemen tot uitgangspunt dat de opsporing van strafbare feiten een kerntaak van de overheid is en dat (daarom) de betrokkenheid van burgers bij de opsporing een voorwerp is van normering door de overheid. Met dat uitgangspunt heb ik geen enkele moeite, maar de keuze voor dit uitgangspunt is niet volkomen vanzelfsprekend. De soms sterke betrokkenheid van burgers zou kunnen worden opgevat als een indicatie dat het optreden van de strafvorderlijke overheid zwakke plekken kent. Actief speurwerk door bezorgde burgers en door journalisten zou kunnen duiden op (gepercipieerde) zwakte van het overheidsoptreden. Datzelfde geldt voor pleidooien om niet-juridische deskundigen een veel grotere rol te laten spelen bij het (opnieuw) beoordelen van strafzaken. Een ander uitgangspunt had daarom kunnen zijn dat het wettelijk stelsel juist (meer) ruimte moet bieden aan activiteiten en inbreng van burgers en dat (al te veel) betutteling door de overheid moet worden voorkomen. Op dat alternatieve uitgangspunt valt natuurlijk het nodige af te dingen, maar een dergelijke invalshoek zou niet geheel zonder zeggingskracht zijn geweest en kan in bepaalde kringen op steun rekenen. In elk geval doet de soms sterke betrokkenheid van burgers vragen rijzen over de slagvaardigheid van het optreden van politie en justitie, in de zin van de toereikendheid van zowel de bestaande bevoegdheden als de (geldelijke) middelen.

Wellicht heeft Bleichrodt met het benoemen van de randvoorwaarden niet zozeer een dwingend normatief kader willen neerzetten – het ene uitgangspunt sluit het andere ook niet zonder meer uit –, maar heeft hij deze randvoorwaarden veeleer benoemd als een middel aan de hand waarvan de bevindingen (kunnen) worden gepresenteerd en geordend. Want – en dat zal geen toeval zijn – Bleichrodt stuit in zijn verkenning juist waar het gaat om het respecteren van deze randvoorwaarden op knelpunten.

3. Na het benoemen van de randvoorwaarden volgt een verkenning van de rol die de burger speelt in de opsporing en het daarbij behorende juridische kader.⁶ Ik geef geen integrale samenvatting van de bevindingen van Bleichrodt, maar beperk mij tot enkele daarvan. Op grond van artikel 53 lid 1 Sv mag een ieder ingeval van ontdekking op heterdaad overgaan tot aanhouding van een verdachte. In die bevoegdheid ligt besloten dat zo nodig proportioneel geweld mag worden toegepast om die aanhouding te realiseren. Bleichrodt beoogt dat de begrenzing van deze geweldsbevoegdheid tamelijk vaag is, hetgeen voor zowel de burger die optreedt, als de verdachte die wordt aangehouden, geen wenselijke zaak is: 'De grens tussen burgermoed en eigenrichting is gevoelsmatig groot, maar in de praktijk van alledag klein.'⁷ En in die praktijk van alledag zal het daarom vaak neerkomen op het vervolgingsbeleid van het openbaar ministerie of een burger die nogal fors te werk is gegaan bij een aanhouding, al dan niet zelf als verdachte voor de strafrechter moet verschijnen. Bleichrodt gaat in dit verband kort in op de betekenis van het leerstuk van noodweer

6. Oratie, p. 8-33.

7. Oratie, p. 11.

(exces) en op de wenselijkheid van een specifiek op de uitoefening van de aanhoudingsbevoegdheid toegesneden rechtvaardigingsgrond.⁸ Interessant is vooral de suggestie die Bleichrodt daaraan toevoegt. Hij betoogt dat de burger die tot aanhouding overgaat, ook bescherming verdient door verzet tegen een rechtmatige aanhouding door een burger strafbaar te stellen. Thans is dat verzet alleen strafbaar indien de aanhouding door een opsporingsambtenaar geschiedt. Tegen die beperking keert Bleichrodt zich: 'De omstandigheid dat hij [de burger; MJB] geen politiepet draagt, lijkt mij (...) geen doorslaggevend verschil te maken. Er is veel voor te zeggen de bescherming van art. 180 Sr uit te breiden tot de burger die rechtmatig de hem wettelijk toegekende aanhoudingsbevoegdheid uitoefent.'⁹

Bij de bespreking van het particuliere onderzoek neemt Bleichrodt – in lijn met de eerder geformuleerde randvoorwaarden – tot uitgangspunt dat in het strafvorderlijk stelsel geen normering van dat onderzoek behoort of behoeft plaats te vinden. Wel dient te worden bepaald wanneer de overheid verantwoordelijkheid draagt voor bewijsgaring door particulieren en (dus) wanneer de overheid gebruik mag maken van door particulieren verzameld bewijsmateriaal. Bleichrodt betoogt dat de overheid verantwoordelijkheid draagt voor die bewijsgaring wanneer sprake is van 'bemoeienis' met het particuliere onderzoek. Die bemoeienis kan bestaan uit het initiëren of faciliteren van opsporingshandelingen door burgers. Bleichrodt lijkt sneller verantwoordelijkheid aan te willen nemen dan de Hoge Raad doet, al moet daarbij worden aangetekend dat in de rechtspraak van de Hoge Raad de lijnen op dit punt bepaald nog niet zijn uitgekristalliseerd. Verhelderend is in ieder geval dat Bleichrodt een aantal situaties aanstipt die hij (in principe) onder 'bemoeienis' zou willen trekken. Naast het geven van substantieel advies aan de burger over de wijze van uitvoering van onderzoek, noemt hij 'structurele samenwerking van politie of openbaar ministerie met degene die de informatie feitelijk heeft vergaard' en ook de situatie van 'structureel weggijken' door justitie en politie. Bleichrodt pleit er ook voor om het criterium of door het gebruik van door burgers verzameld materiaal voor het bewijs sprake is van schending van beginselen van een behoorlijke procesorde, meer te accentueren. Ook indien het optreden van de particuliere speurder niet leidt tot een verkorting van de verdedigingsrechten, kan het onwenselijk worden bevonden dat de overheid van het particulier vergaarde bewijsmateriaal gebruik maakt, 'met name in die gevallen waarin de bewijsverkrijging is gepaard gegaan met vergaande inbreuken op grondrechten.'¹⁰

In relatie tot de inzet van informanten wijst Bleichrodt erop dat de regeling van artikel 126v Sv vooral is toegesneden op de bescherming van de privacy. Wanneer de (dreigende) inbreuk op de persoonlijke levenssfeer substantieel is, dient aan de voorwaarden van artikel 126v Sv te worden voldaan. De daaraan verbonden verplichting om een overeenkomst te sluiten met de informant leidt in de praktijk nogal eens tot problemen. Zowel de CIE als (potentiële) informanten zijn niet altijd genegen een dergelijke overeenkomst aan te gaan. De inzet van informanten geschiedt daardoor nogal eens op basis van artikel 2 Politiewet. Het effect hiervan is dat de gezichtspunten van het waarborgen van de integriteit van de strafrechtspleging en het houden van regie over de activiteiten van de informant onvoldoende uit de verf komen, zowel in de wettelijke regeling als in de opsporingspraktijk. In het verlengde daarvan wijst Bleichrodt erop dat de inzet van de burgerinfiltrant veel duidelijker door de wet wordt genormeerd dan die van de informant, bijvoorbeeld waar het erom gaat dat de overheid de infiltrant tot op zekere hoogte kan toestaan om strafbare feiten te

8. Daarbij wordt verwezen naar het voorstel zoals gedaan door J. Naeyé, *Burgerarrest*, Deventer: Kluwer 2009.

9. Oratie, p. 13.

10. Oratie, p. 19. Bleichrodt voegt daaraan toe dat het de vraag is of bewijsuitsluiting altijd de meest geëigende sanctie is.

---

plegen. Bleichrodt vraagt zich daarbij – terecht – af of een verschil in benadering jegens enerzijds de informant en anderzijds de burgerinfiltrant gerechtvaardigd is. De grens tussen een informant en een burgerinfiltrant is soms diffuus: 'Als de luistervink te dicht bij het vuur zit, kan hij zijn oren branden.'¹¹

Ook het verbod op de inzet van burgerinfiltranten wordt ter discussie gesteld. Dat verbod sluit op zich goed aan bij twee randvoorwaarden – het behouden van de regie van de overheid en het waarborgen van de integriteit van de strafrechtspleging – maar die randvoorwaarden dwingen strikt genomen niet tot een algeheel verbod. Bleichrodt werpt de (retorische) vraag op of 'de waarborgen voor een integere en controleerbare toepassing van het middel niet beter kunnen worden gevonden in meer toekomstgerichte, procedurele waarborgen in plaats van in het strafblad van de betrokkene?'¹² Anders gezegd: als de stabiliteit en de stuurbaarheid van het optreden van de burgerinfiltrant kunnen worden gewaarborgd, behoeft diens criminele verleden geen onoverkomelijk beletsel te zijn.

Een laatste thema uit de oratie dat ik hier naar voren haal, betref de positie van kroongetuigen. De paragraaf die hieraan is gewijd, begint met een treffend geformuleerde alinea die ik hier volledig citeer:

"Burgers kunnen ook de gedaante aannemen van wat in de volksmond 'kroongetuigen' worden genoemd. De wet kent deze term niet, evenmin als de term 'klokkenluider'. Opmerkelijker is dat beide categorieën burgers zo verschillend worden ervaren en getypeerd: klokkenluiders worden als een toonbeeld van integriteit en burgermoed afgeschilderd, terwijl zogenoemde 'kroongetuigen' het aura hebben van onbetrouwbaar, crimineel en gedreven door eigenbelang. In de praktijk kunnen beide categorieën soms opmerkelijke gelijkenis vertonen en is het verschil tussen een klokkenluider die zelf ook aan strafbare feiten heeft deelgenomen en een kroongetuige veelal meer van procedurele dan van materiële aard."¹³

Hoewel de klokkenluider in het vervolg van het betoog weer uit beeld verdwijnt, heeft Bleichrodt hier een sterk punt: de categorie van getuigen met wie afspraken worden gemaakt, is geen eenduidige categorie van personen. Met dat inzicht dient rekening te worden gehouden bij het normeren van de inzet van deze getuigen. Bleichrodt betoogt dat de huidige wettelijke regeling (artikel 226g-226j Sv) tamelijk star is, vooral omdat vele soorten toezeggingen als niet-toelaatbaar worden aangemerkt. Dat geen toezegging mag worden gedaan van de strekking dat de getuige niet zal worden vervolgd, staat op gespannen voet met de vrijheid die het openbaar ministerie normaal gesproken heeft op grond van het opportuniteitsbeginsel. Bleichrodt brengt naar voren dat ook gekeken zou moeten worden naar de ernst van het feit en de kans dat de getuige ook zonder diens verklaring zou kunnen worden veroordeeld. Voorts wijst hij op het risico dat de strakke wettelijke normering ertoe kan leiden dat buiten die regeling om toch bepaalde afspraken worden gemaakt. Vooral onderhandelingen over de bescherming van de getuige, die zich aan de openbaarheid onttrekken, bieden daarvoor soms ruimte. En tot slot is de strikte afbakening van toelaatbare toezeggingen niet vanzelfsprekend indien men bedenkt dat ten aanzien van informanten veel meer vrijheid wordt gelaten om afspraken te maken, terwijl de positie van informanten en kroongetuigen niet wezenlijk anders is.

---

11. Oratie, p. 24.

12. Oratie, p. 25.

13. Oratie, p. 27.

4. De oratie wordt afgerond met een kort pleidooi voor 'een meer coherente inbedding van de positie van de burger in de opsporing'.¹⁴ Het gaat daarbij niet om een algemene regeling van die positie, maar om het (nader) verankeren van de eerder besproken randvoorwaarden in het wettelijk systeem. Daarbij kan onder andere worden gedacht aan het vervangen van de strikte afbakening van toezeggingen die aan specifieke getuigen mogen worden gedaan, door een rechterlijke toetsing van voorgenomen toezeggingen. Ook in meer algemene zin geeft Bleichrodt in overweging de rol van de rechter-commissaris te versterken 'bij de toetsing van andere precaire aspecten van de inzet van burgers bij de opsporing', waarbij hij het voorbeeld noemt van het maken van financiële afspraken in het kader van getuigenbescherming. Voorts pleit hij er in de laatste twee zinnen van de oratie voor dat 'de discussie over de inzet van burgers in de opsporing in bredere zin [wordt] gevoerd dan alleen vanuit de optiek van politie en justitie enerzijds en de rechtsbescherming van de verdachte anderzijds. Eerst dan kan recht worden gedaan aan alle in het geding zijnde belangen.'

5. Bleichrodt is er naar mijn mening in geslaagd een helder overzicht en een scherpe analyse te geven van de positie van de burger – in uiteenlopende hoedanigheden – bij de opsporing van strafbare feiten. De randvoorwaarden die Bleichrodt daarbij hanteert, structureren daarbij niet alleen zijn betoog, maar vormen tevens een kader voor de analyse en voor het doen van aanbevelingen voor aanpassing van het wettelijk stelsel. Op grond van rake observaties duidt hij aan op welke punten het wettelijk stelsel nog onvoldoende is doordacht en laat hij zien hoe meer samenhang kan worden bewerkstelligd. En dat alles in kort bestek: de oratie omvat slechts tweemaal het woordenaantal van deze recensie. Het vermogen om met zo weinig woorden zoveel rijke informatie te verschaffen is niet een ieder gegeven.

Tegelijk: een paar woorden extra hier en daar was misschien niet overbodig geweest. Want de orator houdt het soms zo kort dat men er enigszins naar moet gissen wat hij precies voorstaat. Ik stipte onder 2 al aan dat Bleichrodt niet uiteenzet welke keuze ten grondslag ligt aan het (normatieve) kader waaraan hij de door hem gehanteerde randvoorwaarden ontleent. Een ander voorbeeld betreft de suggestie om het rigoureuze verbod op de inzet van criminele burgerinfiltranten te vervangen door 'meer toekomstgerichte, procedurele waarborgen' voor 'een integere en controleerbare toepassing' van burgerinfiltratie. Dit is een aansprekende suggestie, maar hoe de mogelijkheden om het gedrag van dergelijke infiltranten te bewaken en te sturen vorm zouden kunnen of moeten krijgen, laat Bleichrodt in het midden. Hij stipt wel aan dat het opvolgen van zijn suggestie beter zou aansluiten bij de situatie in andere landen. Dat wordt echter niet nader toegelicht. Een derde voorbeeld betreft de toerekening van het optreden van burgers aan de strafvorderlijke autoriteiten. De maatstaf daarvoor zou, zo is eerder aangegeven, moeten worden gevonden in het initiëren of faciliteren van dat optreden. Bleichrodt haalt dit naar voren in zijn slotbeschouwing, waarin hij pleit voor meer aandacht van de wetgever voor de burger in de opsporing. Maar het is mij niet duidelijk geworden of hij de hiervoor genoemde maatstaf ook wil verankeren in de wet, en zo ja, hoe dat dan zou kunnen of moeten geschieden. Vergt dat een aanpassing van het opsporingsbegrip van artikel 132a Sv? Zou artikel 359a Sv hier (beter) op moeten worden toegesneden?

6. Het betoog van Bleichrodt bevat ook twee afbakeningen die ik niet geheel vanzelfsprekend acht. Het gaat daarbij allereerst om de normering van particulier speurwerk. Blei-

14. Oratie, p. 33-35.

chrodt maakt een onderscheid tussen enerzijds de beoordeling van de rechtmatigheid van het handelen van de burger en anderzijds de vraag onder welke omstandigheden de overheid in een strafzaak gebruik mag maken van het door de burger vergaarde bewijsmateriaal. Daaraan voegt hij toe: 'Normering van particulier onderzoek binnen de strafvorderlijke kaders ligt (...) niet in de rede. Burgers hebben geen opsporingstaak en zijn in dit opzicht dus ook niet op één lijn te stellen met opsporingsambtenaren.'¹⁵ Vanuit het geldende wettelijke stelsel – zie in het bijzonder artikel 132a en 148 Sv – en de daaraan ten grondslag liggende uitgangspunten, lijkt mij dit een alleszins te verdedigen standpunt. Tegelijkertijd komt het mij voor dat de vraag wanneer de overheid gebruik mag maken van door de burger verzameld materiaal niet (geheel) los staat van de rechtmatigheid van het handelen van de burger. Wanneer men de bruikbaarheid van dat materiaal binnen zekere randvoorwaarden toestaat, ligt het naar mijn mening voor de hand dat dan ook zekere grenzen worden gesteld aan het optreden van de burger op strafrechtelijk terrein. Een zekere *strafvorderlijke* normering van particulier onderzoek is wat mij betreft dan ook niet onmogelijk of onwenselijk. Daarbij dient te worden bedacht dat particuliere recherche als bedrijfstak in de afgelopen decennia sterk is gegroeid. De activiteiten die particuliere rechercheurs ontplooiën, vertonen vaak veel gelijkenis met traditioneel opsporingswerk, zonder dat de strafvorderlijke procedureregels van toepassing zijn.¹⁶ Daarnaast zijn er ook allerhande andere personen die zich met particulier speurwerk bezighouden en zich soms met al teveel enthousiasme in een zaak vastbijten. Denk daarbij aan alle verwickelingen rondom de befaamde klusjesman. Bleichrodt stipt een voorschrift aan dat is opgenomen in het wetsvoorstel herziening ten nadele. Het betreft het voorgestelde artikel 482a lid 4 Sv, waarin wordt bepaald dat indien de bewijsmiddelen waaruit de gronden voor herziening (ten nadele) zouden moeten blijken, het resultaat zijn van onderzoek dat niet overeenkomstig de wettelijke voorschriften heeft plaatsgevonden en waarbij een inbreuk is gemaakt op een recht van de gewezen verdachte, deze bewijsmiddelen niet in aanmerking worden genomen bij de beoordeling van de herzieningsaanvraag en niet als bewijs in de strafzaak worden gebruikt. Blijkens de toelichting kan het daarbij gaan om particuliere opsporing, voor zover de daarbij ontplooiende activiteiten strafbare feiten jegens de gewezen verdachte opleveren (zoals bedreiging, stalking, diefstal of het plaatsen van een verborgen camera in diens woning), dan wel – anderszins – onrechtmatig handelen in de zin van artikel 6:162 BW opleveren.¹⁷ Het interessante aan het voorgestelde artikel 482a lid 4 Sv is dat dit voorschrift enerzijds normeert wanneer door burgers verzameld bewijsmateriaal in een strafrechtelijke procedure mag worden gebruikt, maar anderzijds ook, zij het impliciet, een norm ter zake van het handelen van burgers tot uitdrukking brengt: particulier speurwerk is op zich toegestaan, maar mag geen strafbare feiten opleveren en niet in civiele zin onrechtmatig zijn. Het feit dat de verkregen resultaten niet bruikbaar zijn voor herziening ten nadele, zal daarbij – tot op zekere hoogte – ontmoedigend werken om dergelijk onoorbaar speurwerk te ontplooiën. Hoewel de minister expliciet aangeeft het voorgestelde voorschrift alleen te willen hanteren in relatie tot herziening ten nadele,¹⁸ zou een verdere uitwerking daarvan buiten het kader van de herziening (ten nadele) mogelijk en wellicht ook wenselijk zijn. Thans laat de overheid de particuliere opsporing feitelijk maar op zijn beloop.¹⁹ Dat zou men in de terminolo-

15. Oratie, p. 14. Zie ook p. 6.

16. Bovendien kunnen de kosten van particulier researchewerk – anders dan van opsporing van overheidswege – worden verhaald op de veroordeelde. Vgl. HR 22 april 2008, NJ 2008, 468 m.nt. M.J. Borgers.

17. *Kamerstukken II* 2008/09, 32 044, nr. 3, p. 32.

18. *Kamerstukken II* 2008/09, 32 044, nr. 3, p. 33 en *Kamerstukken II* 2009/10, 32 044, nr. 6, p. 13-14.

19. De wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus stelt in dit opzicht nauwelijks grenzen.

gie van Bleichrodt eigenlijk 'structureel wegstreken' mogen noemen. Zou het dan niet verstandig zijn om op de een of andere wijze een wettelijke regeling te treffen, althans de haalbaarheid daarvan te onderzoeken, waarin zekere grenzen worden gesteld aan (bepaalde vormen van) particulier spoorwerk?²⁰ Ik ben mij ervan bewust dat er aan de uitwerking van dit voorstel nog allerlei haken en ogen zitten. Maar dat binnen het strafvorderlijke kader geen ruimte zou bestaan voor enigerlei vorm van normering, is mij te stellig. Wat is er eigenlijk op tegen – zo zou ik Bleichrodt willen vragen – om bij de door hem bepleitte 'meer coherente inbedding van de positie van de burger in de opsporing' ook de normering van particulier spoorwerk te betrekken?

7. Een ander, meer impliciet uitgangspunt dat Bleichrodt hanteert, is dat een goede inbedding van de positie van de burger in het strafvorderlijk systeem vooral een verantwoordelijkheid van en dus een taak voor de wetgever is. Dat leid ik af uit het feit dat de suggesties die Bleichrodt doet (in het bijzonder in de slotparagraaf), overwegend zijn gericht op aanpassing van wetgeving. Dat Bleichrodt zich concentreert op wenselijke aanpassingen van de wetgeving, is uiteraard geenszins bezwaarlijk. Echter, het komt mij voor dat een goede inbedding van de positie van de burger in het strafvorderlijk systeem niet alleen een verantwoordelijkheid van de wetgever is. Het toesnijden van het juridisch kader op de verschillende vormen van betrokkenheid van de burger bij de opsporing kan men juist mede zien als een opdracht aan de rechter. De rechter wordt regelmatig geconfronteerd met kwesties die nopen tot het afbakenen van de grenzen van strafvorderlijke bevoegdheden, het duiden van de verantwoordelijkheden van politie en justitie alsmede het beoordelen van de bruikbaarheid van (mede) door burgers vergaard bewijsmateriaal. De vraag is dus niet alleen of er werk aan de winkel is voor de wetgever, maar ook of koerswijzigingen gewenst zijn met betrekking tot lijnen die zijn uitgezet in de rechtspraak.

Een belangrijke aanleiding om die laatste vraag op te pakken is gelegen in de door Bleichrodt genoemde derde randvoorwaarde, dat recht moet worden gedaan aan het belang van een behoorlijke strafrechtspleging, ook in die gevallen waarin het recht van de verdachte op een eerlijk proces niet in het geding is. Wanneer men een blik werpt op recente jurisprudentie, rijst de vraag of dat belang thans voldoende aandacht krijgt van de rechter. Bleichrodt bespreekt kort een arrest van 26 januari 2010 waarin het gaat om een zekere samenwerking tussen een burger en de politie bij de aflevering van een koffer met drugs. In dat arrest is de vraag aan de orde of dit (burger)pseudokoop of (burger)dienstverlening oplevert.²¹ Bleichrodt constateert – terecht – dat de Hoge Raad nogal terughoudend is in het toerekenen van gedragingen van de burger aan de overheid (en daarmee het brengen van die gedragingen binnen het bereik van de wettelijke regeling van de bijzondere opsporingsbevoegdheden).²² Recent is een arrest gewezen waarin een enigszins vergelijkbare casus aan de orde is: een bedrijf levert in overleg met en onder toezicht van de politie stoffen aan de verdachte, terwijl die stoffen vermoedelijk bestemd zijn om te worden gebruikt als

20. Denk bijvoorbeeld aan 'verhoren' die plaatsvinden door medewerkers van onderzoeksbureaus in opdracht van verzekeraars, in gevallen waarin feitelijk een verdenking ter zake van verzekeringsfraude is gerezen. Het valt dan te verwachten dat, indien de resultaten van dat onderzoek het vermoeden bevestigen, aangifte plaatsvindt en de resultaten van het onderzoek aan de politie ter hand worden gesteld. Wat blijft er dan over van het zwijgrecht van de verdachte? Zie in dit verband C.J.C.F. Fijnaut, 'Bedrijfsmatig georganiseerde particuliere opsporing en (het Wetboek van) s/Strafvordering', in: M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Dwangmiddelen en rechtsmiddelen (derde interimrapport Strafvordering 2001)*, Deventer: Kluwer 2002, p. 689-749, die (op p. 748) voorstelt in het Wetboek van Strafvordering een 'particuliere' variant op de cautieplicht op te nemen.

21. NJ 2010, 77. Bleichrodt noemt ook HR 23 november 2004, NJ 2005, 193 m.nt. YB.

22. Oratie, p. 26.

